

De voluntate dei

pis in malū. Sicut de saul legit penitu
isse deum: q̄ constituisse eū regez. Vel
sicut nūc videmus in p̄lo iudeoz actiū
qui cū esset p̄ls dei obūpnictatē suam:
facti sunt synagoga sathane. De malo
vero bonum sicut accidit p̄lo gētuz q̄
ante p̄ls dyaboli: mō factus est dei: hec
quippe mō occulto dei iudicio iudas p̄
dito: de ap̄latus gradu lapsus: in infer
ni baratro demeritus est: latro x̄o post
crimen rapacitatis de cruce ad paradi
sum translatus est. Hanc quoq̄ muta
rōem de bono ad malū dictum est: siue
de malo ad bonum vt dictū est: que oc
culto iustoq̄ iudicio dei per seueritatez
iusticie siue per misericordiaz eius fiat:
penitētiā dei dicimus: quod expressi
us in libro. Jeremie scriptum est. Non
penitere dei est statuta mutare nullo mō
vt est illud in psalmo. Iurauit dominus
et non penitebit cum: id est pater ad fi
lium tu es sacer. in eternum. Sacerdos
dei patris dictus est filius dei. nō secū
dum diuinitatem: sed scdm hūanitatez
in qua se pro nobis p̄passionem ⁊ mor
tem suam acceptabile sacrificiū deo pa
ter obtulit: vt esset sacerdos qui ⁊ sacrifi
cium est. Obluisti dicis deus: cū quis
buldaz impijs et peccatoribus non mi
seretur: quod vtiq̄ nō facit per crudeli
tatem que in deo nō est: sed p̄ occultum
iustūq̄ dei iudiciū. Indurare dicis de
quorūdam maloz corda: sicut de pha
raone rege egipti scriptū est: nō q̄ op̄s
deus p̄potētiā suam eozū corda indu
rauit: q̄ impiū est ita credere: sed exigē
tibus eozum culpīs: cuz duricia cordis
quā sibi ip̄i oīa mala p̄petrāda nutriunt
nō aufert quasi illos ip̄e induret: quos
iudicio indurari p̄mittit. Dormire dei ē
cūvigenitus filius patris in assumpta
carne mori dignatus est. p̄ nobis: cuius
mors recte somnus p̄dictus est. ip̄o di
cente per Jeremi. p̄phtam Ideo quasi
de somno excitatus ⁊ iudi. Et somnus

mutare: ⁊ aut de bono exigentibus cul
mēs dulcis ē mihi. Aliter dormire dicis
de? cū fides ei? inter p̄speritates huius
mūdi et inter quorūdā corda fidelū nō
vigilat ⁊ dormit hāc dormitōez ip̄e tūc
significabat cū in mari inter fluctus ma
ris dormiuit. Vel certe dormire dei est
anxijs tardius subuenire: sicut est illud
in psalmo. Exurge quare obdor. domi
ne. Vigilare dei est indefensioem elcto
rum suoz et vltionē inimicorū suorum
se manifestum demonstrare.

Explicit expositio membrorū vesti
mētorum et actuum dei.

Incipit liber Anselmi Episcopi de
voluntate dei.

Manara

h
tio cū de deo semp debeat
tractare: et ad laudē eius
aliquid cōueniēter dicere
noīa per que p̄p̄loquatur nō habet:
sed noīa hoībus data et imposita acci
pit: et p̄ ip̄m effectū omnipotētiā ei? sal
tem v̄l tenui oīoe aperire conat: et hoc
facit ex istis rebus colligēs effectū vo
lūtatis dei scdm occultā iusticiā v̄l secū
dū miām: vel scdm ire ip̄ius vindictā.
Ad incōprehēnsibile em̄ deitatis p̄p̄ie
tatem aspirare non p̄t. Hinc nos quoq̄
de volūtate dei aliquid dicere cupiētes
actum rex adtēdimus: qm̄ ad ip̄ius celi
situdinis culmē anhelare nō valemus.
Volūtatem igif dei appellam? q̄cqd in
nobis ip̄e misericorditer opatur reuocā
donos ab errore vel pie confirmādo iu
sticie. Volūtas quoq̄ dicis pena et re
p̄batio quorūdā dei occulta: districtōe
facta iusticie. Volūtas dei est vt breui
ter dicā quicqd fit: vt fieri inuenitur in
creaturis. Sed dicis si oīa p̄cedūt ex
volūtate dei: quā constat semp bonam
et rectam esse: tunc oīa et recta sunt: ⁊ ff

Libers Anselmi

H est: tunc frustra iudicatur aliquis ini-
quus: vlt' dānā impius: quod fateri cō-
trariū inuenitur catholice fidei. Dicen-
dū est igitur volūtate dei multipliciter
accipi: vt quicquid postea opponat sine
omni difficultate opulentiū aperiat.
Volūtas itaq; dei accipit aliquādo in
scripturis equipollens oīpotenti suo p̄-
scientie: et ordinatōi sagaciter omnia dis-
ponētī: vnde dicit. *Quia quecūq; volu-
it dñs fecit. hoc est quicquid deus ab eter-
no facturū se ordinauit nihil in expletū
reliquit.* Accipit etiā dei voluntas no-
men rex secūdū quendam effectū mise-
ricordie dei: vt ibi vult deus oēs saluos
fieri quod est dicere: facit sāctos velle vt
oēs saluificāt quod ipse tamē vult hoc ē
non disposuit: sed sāctos facit velle dei
et proximi inspirādo dilectōem: qua di-
lectōe nō incōueniētē sūt in ecclia ora-
tiōes a sāctis: p̄ scismaticis et hereticis
iudeis quoq; z gētilibus. Institutio di-
uina dei volūtas nō improprie appellat.
Dei autē institutio in duo diuidi potest:
in p̄cepta diuinaz scripturaz: et in legē
naturalez quecūq; homini insita ē na-
turalis: que ē qđ tibi nolueris alteri ne
feceris zc. Quicūq; obuiat: dei volūta-
tem non seruat. P̄cepta etiam diuinaz
scripturaz: et recte obseruatōes ecclesia-
rum. volūtas dei non immerito appella-
tur: quibus quicūq; obseruātur non ac-
quiescit: a dei voluntate deuiare penit?
cum tamē ab ordine p̄scientie eius nul-
latenus valeat exorbitare. Ecce volun-
tas dei quatuor: modis accipit a docto-
ribus: magistris: scilicet pro sciētia dei:
pro volūate sanctorū: qui volunt et in-
iustos charitatiue saluari: p̄ ratōe hūa-
na: quarto p̄ p̄ceptis diuinis. Si qđ
vero oculo mentis hos modos cōside-
rat: non vltē in die volūate deter-
minanda impeditis laborabit: s̄ vocis
acceptōe fideli intēdens ingenio de ver-
bis facile diiudicabit. Itaq; cuz dicitur

adulterium vel homicidiū vult vlt' non
vult deus fieri. Hec vero p̄positōes nō
repugnant sibi: nec contradicunt: ambe
em̄ vere sunt: et indubitabiles: si qđ hu-
ius vocis equiuocatōem multiplices qđ
est vult fideliter attendat. Nam de^o vult
adulterium hoc est p̄scit p̄uidet. Vnde
de nullus dubitat quia omnia videt: et
omnia p̄scit. Item nō vult hoc est nō p̄-
cepit vel mentibus fidelium inspirādo nō
facit velle. Vel non vult deus adulteri-
um: id est ex vi rationis anime: ex natu-
rali scilicet lege data a deo: nō habem^{us}
qđ quis in hoc: nec etiā in alio debeat of-
fendere proximū. Iuxta has autē deter-
minatōes potest quilibet has dei volū-
tates determinare aperte. Sed videns
dum est quoddā satis subtilius: qđ oc-
currit huic. de voluntate disputationi.
Nam volūate dei voluntas hominis
adheret plerūq; sed inde damnatur ho-
mo volūate dei quoq; non adheret ho-
minis volūtas: et inde remuneratur ho-
mo. Item vult homo quod nō vult de-
us: et habet inde premiū a deo: nō vult
homo quod vult deus: et inde cōsequi-
tur laudem: et multis alijs hanc volun-
tatem variari modis sagariū industria:
per se poterit indagare. Sed nūc ad ex-
positōem supradictorū redeamus vult
deus quod vult homo: si damnose: vt
homicidiū: vel adulteriū: quod vult
de^o hoc est p̄scit: sed homo etiā hac
voluntate damnatur. Prohibitū est em̄
ei. Vult deus vt pater alicuius moriā
vel vult alicuius hominis mortē quod
homo nō vult affectu naturali: vel com-
passione proximi: et remunerat ex h̄ ta-
li affectu: si in ceteris regulam recte vi-
uendi non excesserit: in om̄ibus tamen
que vult: et que facit diuine volūtati cō-
cordare intendit: et nihil cōtra eū facere
disponit: qđ tūc tūc est bōa volūtas hūa-
na qđ vult illud qđ de^o vult illā velle z
sic cōcordat diuine qđ magna est hūane.

De cōcordia presciētie z predestinatorū

Magna quidem voluntas dei incomprehensibilis est: sicut ipse deus contra quā vult homo quia nō plene eā cognoscit: quod in futuro erit. In presenti dō quosdā effectus eius precipit scōm pceptionē vlt phibitōez: et ill' obedit. In hīs autē supdictis nō ē equū intelligere aliquē aliqd falsū vel supflūū dictū fuisse: vel cōtra factōz auctoritatē. Dicit em̄ Augustinus in ench. Propterea magna voluntas eiusdē dñi exquisita in oēs volūtaes eius: vt et miro et ineffabili mō nō fiat pter volūtate eius qd etiā cōtra ei' volūtatem fit: quod non fieret si non sineret: nec vtiq; nolens sunt: sed volēs nec sineret bonus fieri male nisi oēs. et de malo posse facē bene. Est z alia hui' voluntatis diuisio. Alia em̄ p̄t dici efficiēs. Alia approbans alia pcedēs. Alia pmittens. Efficiēs volūtas in deo facit qd qd vult efficiēs in hoīe: quod potest hō et vult ipō actu. Approbans est que approbat aliquid z hec ad homiēm pertinet et ad deū approbans in deo est que vult oēs saluos fieri qm̄ nulluz phibet quātū ad se saluū fieri immo si quis ad hec laborat approbat. Patens est quidē que sit approbans in homine. Concedēs est que concedit vt fiat aliquid. Concedente autē volūtate vult deus vt homo qui melius non pposuit vxorem ducat. Permittēs voluntas est que permittit aliquid fieri et si displiceat quādoq; et hoc mō dicit deus velle mala que pmittit fieri vnde dicit quez vult indurat et cui vult miseretur Augustinus de ciuitate dei. Cum dicitur deus mutare volūtatem vt quib' lenis erat (Verbi grā) reddatur asper illi potius q̄ ipse mutatur sicut mutatur sol oculis sauciatis et asper quodāmodo ex miti et ex delectabili molestus efficitur cum ipse apud se maneat idem qui fuit. Dicitur etiā voluntas dei q̄ facit in cordibus obedientium mandatis eius de qua dicit apo-

stolus. Deus qui operat in nobis z velle scōm hanc volūtatem etiā velle dicit quod ipse nō vult sed ipse suos id volentes facit sic orant p quibusdam pie sancte q; inspirati ab eo sancta voluntate z quod orant nō facit. Secunduz vero volūtatem suaz que eius presciētia sempiterna est omnia quecūq; voluit fecit nō solum preterita vel p̄sentia sed etiā futura. Sic. Deus vult omnes hoīes saluos fieri id est nulli saluatur: nisi quos vult saluari vel de omni genere hoīm aliquē saluatur. Vel vult omnes saluos fieri: id est non cogit aliquē damnari. Itē de coniuge in fideli dimitendo dici oportet non dimittat quia et si licet nō expectat. Item in libro de paruulorū baptismo. Sicut bono male vti maluz ē. Sic malo bene vti bonū est.

Explicit liber Anselmi de voluntate dei.

Incipit tractatus Anselmi Cantuarien. archiepiscopi de concordia presciētie z predestinationis et gratie dei cum libero arbitrio.

Et trib' illis

questionibus i quib' dei presciētie atq; predestinationi nec non et gratie liberū arbitrium repugnare videt quod mihi deus dignabitur aperire tentabo ipso adiuuante: scribendo ostēdere.

Quid presciētia dei videatur discordare a libero arbitrio quod nō est.

Idetuz quidem presciētia dei z liberum arbitrium repugnare: qm̄ ea que deus prescit: necesse est esse futura: et que per liberū arbitriū fiunt nulla necessitate pueniunt. Sed si repugnant impossibile est simul et p̄scientiam dei esse que omnia p̄uidet z aliud p̄ libertatē arbitrij fieri. Que impossibilitas si ab eē intelligit repugnāz